

## **VRAGEN EN OPDRACHTEN BIJ VAN DEN VOS REYNAERDE**

### Vooraf

Het is de bedoeling dat de leerlingen vooraf het verhaal zelf lezen in een van de vele moderne bewerkingen. Daarna kan de leerkracht uitleg geven over de achtergronden en de interpretatie van het verhaal met behulp van de hierbij gevoegde achtergrondinformatie. Als de leerlingen daartoe in staat zijn, kunnen ze die achtergrondinformatie ook zelfstandig lezen en verwerken, eventueel met enkele toelichtingen van de leerkracht.

### Opdracht 1

- A. Doelstelling: de inhoud van het verhaal in een 40-tal regels kunnen samenvatten.
- B. Vragen
1. Waarom bevindt Reinaert zich niet aan het hof met de andere dieren?
  2. Hoe wordt de verdediging van Grimbeert door de feiten weerlegd?
  3. Door wie wordt Reinaert gedaagd?
  4. Met welke listen weet de vos zich telkens te redden?
  5. Is het de bedoeling van Reinaert om met zijn 'daggers' een grapje uit te halen, m.a.w. gaat het om een schelmenstreek of om meer dan dat?
  6. Welke zonden belijdt Reinaert in zijn lekenbiecht? Is zijn berouw gemeend?
  7. Met welke bedoeling wil Reinaert zijn biecht spreken aan het hof van Nobel?
  8. Hoe neemt Reinaert uiteindelijk wraak?

### Opdracht 2

- A. Doelstelling: de dieren kort kunnen karakteriseren.
- B. Vragen
1. Wie zijn de machtigen in de dierenwereld, wie zijn de 'kleintjes'?
  2. Bestaat er onder de dieren enige solidariteit?
  3. Welke dieren belichamen de volgende eigenschappen?
    - Domme kracht en vraatzucht
    - Verstand en vraatzucht
    - Hebzucht en eerezucht
    - Vreesachtigheid en onnozelheid
    - Modezucht en onbenulligheid
    - Ijdelheid, snoeverij en lichtgelovigheid

### Opdracht 3

- A. Doelstelling: de structuur van de tekst kunnen weergeven in een schema.
- B. Opdrachten
  - 1. Plaats de volgende hoofdmomenten op een horizontale as: de aanklachten en de verdediging, de dagingen, het eigenlijke proces, Reinaerts wraak en aftocht.
  - 2. Plaats daarop vervolgens de onderdelen van elk van die hoofdmomenten.

### Opdracht 4

- A. Doelstelling: kunnen verklaren waarom het verhaal zich afspeelt in een dubbelzinnige wereld van menselijk samenleven en dierlijk gedrag.
- B. Toelichting. De dichter beeldt zijn personages uit als dieren die als mensen voelen, denken en handelen. Deze techniek noemt men het antropomorfisme. Typisch voor het werk is dat de dierlijke karakteristieken van de personages daarbij niet worden vergeten.
- C. Vragen en opdrachten
  - 1. Reinaert wordt als mens getekend: met durf, doorzicht, zelfvertrouwen, vادتrots, schijnheiligheid, leugenachtigheid, wraakzucht en cynisme. Waar vind je deze menselijke karakteristieken in de tekst terug?
  - 2. Maar de literaire vos heeft, zoals zijn collega's in de natuur, verschillende hollen, te bereiken via allerlei kronkelwegen. Waar vind je dat in de tekst?
  - 3. Voor de middeleeuwse mens was de vos het symbool van de duivelse list en sluwheid. Illustreer dat met vier tekstfragmenten.

### Opdracht 5

- A. Doelstelling: een vijftal voorbeelden kunnen geven van het functioneel gebruik van de specifieke eigenschappen van de dieren.
- B. Toelichting. De specifieke eigenschappen van de dieren worden in het verhaal niet alleen geen geweld aangedaan, maar ze worden ook functioneel gebruikt en typeren mede de handelingen.
- C. Vragen
  - 1. Waarom moeten Bruun en Belijn voor Reinaerts 'kasteel' blijven staan, terwijl Tibeert wordt uitgenodigd om binnen te komen en Cuwaert de woning gewoon mee binnengaat?

2. Is de naam van de haas toevallig? We denken niet alleen aan het Franse woord 'couard' (laf), maar ook aan een andere betekenis.
3. Kat en hond kunnen mekaar niet luchten. Hoe wordt dat in het verhaal duidelijk gemaakt?
4. Waardoor laten Bruun en Tibeert zich van hun opdracht afleiden? Klopt dit met hun biologische eigenschappen?
5. Aan welke dieren vergrijpt Reinaert zich op directe wijze?
6. Hoe geeft Cantecler uiting aan zijn opwinding als hij naar het hof komt?

### Opdracht 6

- A. Doelstelling: de figuren van Nobel, Grimbeert, Bruun, Belijn en Cuwaert kunnen karakteriseren.
- B. Vragen en opdrachten
  1. Nobel
    - 1.1. Verklaar het ironische gebruik van zijn naam.
    - 1.2. Hij is verstandig genoeg om Reinaert te doorzien, maar hij doorziet zichzelf niet. Waaruit blijkt dat in het verhaal?
    - 1.3. Hoe geeft Willem op het einde van het werk weer dat Nobel tot (zelf)inzicht gekomen is? Hoe is zijn reactie? Is hij bereid om de hand in eigen boezem te steken?
  2. Grimbeert
    - 2.1. De das is niet zonder meer een positieve figuur te noemen. Toon aan.
    - 2.2. Waarom kun je zijn pleidooi ter verdediging van Reinaert niet objectief noemen?
  3. Bruun: Hoe blijkt uit het verhaal van Reinaert aan de koning dat Bruun tot de allerhoogste adel behoort?
  4. Belijn en Cuwaert
    - 4.1. Belijn is de hofkapelaan en ook Cuwaert is een priester of kandidaat-priester. Waaruit blijkt dat in het verhaal?
    - 4.2. De eerste is vleierig, ijdel en erop uit een goede beurt te maken bij de koning. De tweede is laf, lichtgelovig en vertrouwd met ongunstige milieus zoals Kriekeputte. Waaruit blijkt dat in het verhaal?

### Opdracht 7

- A. Doelstelling: je houding kunnen bepalen tegenover Reinaert.
- B. Vragen

1. Waaraan merk je dat hij een gewetenloze schurk is?
2. Voel je desondanks toch sympathie voor hem?
3. Hoe kun je die sympathie verklaren?

### Opdracht 8

- A. Doelstelling: kunnen aantonen dat Willem in zijn werk een Arthuriaans verwachtingspatroon opbouwt.
- B. Toelichting. Willem veronderstelt bij zijn publiek of zijn lezers een grote vertrouwdheid met de modeliteratuur van die tijd: de Arthurroman. Hij zal zijn verhaal daarom beginnen op de wijze van de Arthurroman en een verwachtingspatroon opbouwen, dat hij achteraf doorprijkt.
- C. Vragen en opdrachten
  1. Alles lijkt in de initiële hofscène een blijde, lenteachtige sfeer uit te stralen. Toon aan.
  2. Dat contrasteert sterk met de werkelijke situatie aan het hof, waar de harmonie en vreugde allerm minst aanwezig is. Toon aan.
  3. Waardoor is de orde verstoord in het verhaal?
  4. In de Arthurroman wordt het hof voorgezeten door koning Arthur, symbool van de hoofsheid. In dit verhaal is de vorst alleen nobel van naam. Welk effect heeft dat tot gevolg?
  5. Welke kenmerken van hoofsheid komen aan de orde in het verhaal? Worden die door de dieren gerespecteerd?

### Opdracht 9

- A. Doelstelling: het verschil kunnen aanwijzen tussen de finale hofscène in de Arthurromans en het slot van het verhaal.
- B. Toelichting. Een Arthurroman eindigt met een finale hofscène, waarin de hoofse waarden zijn gerealiseerd en de orde op volmaakte wijze is hersteld.
- C. Vragen en opdrachten
  1. Toon aan dat de orde en de harmonie op het einde van het verhaal definitief uit mekaar spatten.
  2. Er komt wel een verzoening tot stand. Maar wat betekent die?
  3. Toon aan dat de laatste regel van het verhaal een ironische allusie is op de orde en de harmonie in de finale Arthurscène.
  4. Toon aan dat het slot van het verhaal de 'Triomf van het Kwaad' kan worden genoemd en kan worden vergeleken met het schilderij 'De Hooiwagen' van Jeroen Bosch.

## Opdracht 10

- A. Doelstelling: kunnen aangeven welke visie Willem heeft op de mens en de maatschappij van zijn tijd en overeenkomsten daarvan kunnen aanwijzen in onze eigen tijd.
- B. Vragen
1. Wat bepaalt het handelen van de mensen en de dieren in het verhaal?
  2. Hoe ziet Willem de intermenselijke relaties?
  3. Is het verhaal nog actueel? Welke overeenkomsten zie je tussen het verhaal en onze eigen tijd?

### **BIJLAGE: HEDENDAAGSE VERTALINGEN EN BEWERKINGEN VAN VAN DEN VOS REYNAERDE**

André Bouwman en Bart Besamusca, *Over de vos Reynaert. Een prozavertaling van Van den vos Reynaerde*. In: Tielcelijn, jaargang 20, 2007. Zie:

[https://www.dbnl.org/tekst/tie002200701\\_01/tie002200701\\_01\\_0007.php](https://www.dbnl.org/tekst/tie002200701_01/tie002200701_01_0007.php)

Katharina van Cauteren, Rik van Daele en Patrick Bernauw (2018), *Reynaert de Vos door Willem die Madocke maecte*. Phoebus Foundation, Antwerpen 2018.

Zie: <https://www.klascement.net/artikels/83909/reynaert-de-vos-21ste eeuwse-hervertelling-recensie/>

*Reinaert de Vos*. Vertaling en nawoord: René Broens. Amsterdam: Stichting Voetnoot, 2020. Zie: <https://neerlandistiek.nl/2022/09/rene-broens-leest-zijn-reynaert-vertaling-voor/>

Walter Verniers, *Van den vos Reynaerde naar het Comburgse handschrift*. Reynaertgenootschap, Sint-Niklaas 2012. Zie:

<http://www.reynaertgenootschap.be/files/boekje%20Van%20den%20Vos%20Reynaerde.pdf>

Andere bruikbare bewerkingen: Ernst van Altena (1979), Arjaan van Nimwegen (1998), Henri van Daele (2006), Karel Eykman (2008), Ard Posthuma (2008).